

Ventada de morts - Josep Albanell

Josep Albanell va començar a publicar narrativa breu i literatura per a joves i infants als anys setanta. El 1973 va veure la llum el recull *Les parets de l'insomni* (premi Víctor Català), el 1975 la novel·la *Calidoscopi sentimental* (premi Sant Jordi) i el 1978 *Ventada de morts*, que l'any següent obtindria el premi de la Crítica Serra d'Or. Després d'aquest inici brillant, ha publicat desenes de llibres infantils i juvenils, amb incursions esparses en la narrativa per a adults, com ara el recull de contes *Xamfrà de tardor*, el 1999, o la novel·la *Plaça del Callao*, el 2000.

Per formació i per eclosió, Josep Albanell (Vic, 1945) forma part de l'anomenada Generació dels Setanta, és a dir, la que no va viure la guerra però sí la transició, i la que, trenta anys després de començar a publicar, a hores d'ara hauria de produir, per imperatiu tècnic i biogràfic, els llibres de referència al país. Tanmateix, a causa de raons que seria prolix enumerar, aquesta generació ha rebut un seguit de desqualificacions en bloc, si bé no són pocs els autors que, individualment, han obtingut èxits de crítica i/o de públic: Quim Monzó, Jaume Cabré, Jesús Moncada, Joan Francesc Mira, Maria Mercè Marçal, Biel Mesquida, Carme Riera, Josep Lozano, Jordi Coca... Actualment vivim una operació de rescat selectiu d'obres introbables que val la pena llegir.

Ventada de morts pot emmarcar-se dins el grup de novel·les sobre cacics i dictadors, que va ser un dels filons explotats pels autors del boom sud-americà. No és casual que Joan Triadú titulés *Mil anys de soledat* la crítica que va publicar a l'*Avui* el 1978. Ja des del títol, el llibre remet a l'obra de Juan Rulfo, tot i que els elements fantàstics de les primeres pàgines tendeixen a ser absorbits per una versemblança de caire més aviat realista, en un moviment invers al que es produeix a *Pedro Páramo*. Josep Albanell va construir un espai propi, un àmbit situat fora dels referents geogràfics i històrics com és Escornalbou, que tanmateix posseeix una enorme fecunditat mítica.

La novel·la narra les conseqüències de l'assassinat del cacic d'Escornalbou, que es produeix a la primera pàgina. D'una banda, es desferma una lluita entre els candidats a assumir la quota de poder que ha quedat lliure. De l'altra, es va fent explícit el relat fundacional, la llegenda que sosté la por que, al seu torn, manté l' statu quo del lloc. Els indicis sobre la identitat de l'executor, així com la sèrie d'assassinats que sobrevenen a la primera mort, enfosquiran i il·luminaran, en un joc de clars-obscurs, la lluita present i la lluita passada. És en aquest sentit que *Ventada de morts* replanteja les diferents

funcions del mite i de la història. El mite, que narra el passat de manera translúcida, es manté invariable davant l'evolució de la societat. En el llibre, el mite serveix de substitut i de contrapès a la història, ja que els habitants d'Escornalbou no tenen accés a informació elaborada sobre el seu passat i, doncs, no poden visualitzar-se en el continuum històric ni, per tant, projectar canvis sobre el futur. Al contrari que la història, el mite és cíclic: no evoluciona però en contrapartida permet la profecia, ja que en els seus recolzes inclou clarícies sobre l'esdevenidor. Al llibre, el mite anuncia la seva pròpia fi, que s'esdevé quan és sobrepassat per la realitat.

L'extrema fertilitat de *Ventada de morts* ve donada també per la triangulació de poders que caracteritza Escornalbou. La lluita no s'estableix entre el poble i els qui detenen el poder, sinó entre els diferents candidats a substituir l'assassinat, els quals recorren a la violència –és a dir, al poble- en defensa dels seus interessos. Una de les claus del combat és l'esterilitat del cacic, ja que la manca de descendència precipitarà els esdeveniments. En aquest sentit, Escornalbou viu una guerra civil microcòsmica que es pot entendre com la conseqüència d'una crisi dinàstica.

La prosa de Josep Albanell no té res a veure amb l'estil tendenciosament anomenat “periodístic” –lleuger, banal, irònic si no humorístic- que en els últims anys tendeix a monopolitzar l'escenari literari català. *Ventada de morts* és una obra laberíntica i, per tant, una experiència incomprendible per a qualsevol lector que cregui que una novel·la s'ha de limitar a entretenir. Som davant un llibre que cal conquerir amb esforç, que exigeix del lector grans dosis de temps i concentració i que, a canvi, li proporciona un rar plaer, com el que pot sentir un alpinista en l'era de la virtualitat. Josep Albanell no cursa un exercici d'estil vacu, ni tampoc es limita a “explicar una història” com si l'organització retòrica del text fos una art vergonyant. *Ventada de morts* narra amb complexitat una història complexa. L'autor nua i desnua els fragments, fa interactuar els personatges i enllaça amb mestria els diferents nivells narratius.

De fet, escriure amb riquesa de lèxic és prou senzill, ja que només cal un bon diccionari de sinònims. El que fa Josep Albanell, en canvi, no està a l'abast de qualsevol, ja que cisella una prosa on l'acumulació lèxica no sols s'acorda a la perfecció amb el rerefons argumental, sinó que permet captar-ne els angles més recòndits. En ocasions, aquesta opció recorda “la llengua mascla” dels modernistes. Veiem-ho: “La vella Xeca guaita la lluna i esfregassa les redoltes que li fan de mans al davantal lluent de greixina d'anys”. El mateix autor ha reconegut que quan va escriure el llibre es trobava molt influït per Joaquim Ruyra i William Faulkner.

Ventada de morts, que bé es pot llegir com un reeixit assaig d'intersecció entre aquests autors tan distants, permet accedir directament al parlar dels protagonistes. Està construït amb capítols breus, excepte dos que es prolonguen fins a la quarantena de pàgines: són precisament els capítols que narren, en un sol paràgraf hipnòtic i allargassat, les dues versions del passat d'Escornalbou: el mite i la història, si bé totes dos reben la contaminació mútua, així com la de la subjectivitat dels personatges.

El llibre es va convertir en un referent de l'època, mentre que altres obres del segle XXI que s'hi podrien relacionar, com les novel·les de Pasqual Farràs o de Francesc Serés, han obtingut menys ressò. La raó és senzilla: com més va més, les llistes de llibres més venuts tendeixen a substituir els criteris literaris, com si l'objectiu de tots els autors fos únicament vendre, i no pas erigir una obra duradora. Encara no ha arribat el moment, però, de reduir la literatura al mercat.